

Genesis

Första Moseboken

Bibelstudieserie 2011, Biblion

Ola Österbacka

pastor i S:t Johannes ev-luth. församling

Webbmateriel:

<http://sanktjohannes.info/bibelstudium.html>

Genesis, inledning

1. Bibelns röda tråd: Guds nåd

- Centrala begrepp: synd, dom och nåd
- Guds frälsningshandlande i Jesus
  - ★ från det allmänna till det specifika
  - ★ kvinnans säd (3:15)
  - ★ Seths efterkommande (4:25) -> Sems son (9:27) -> Abrahams (12:3) -> Isaks (21:12), -> Jakobs (25:23), -> av Juda stam (49:10).
- Boken är grundläggande för frälsningshistorien och har en parallell i slutet av Uppenbarelseboken.
- Mer än hälften av Hebr 11 ägnas åt personer i Genesis.

Genesis, inledning

2. Bokens namn

- Bibelns första ord *bereshith*: i begynnelsen
- *Genesis* är grekiska (födelse, släkt, ursprungshistoria) och härstammar från Septuaginta.

3. Författarfrågan

- Jesus och apostlarna angav Mose som författare (Joh 5:46, Apg 15:1).
- Vissa delar anses ha redigerats (14:14, 36:31, 47:11) om man inte beaktar inspiration av den Helige Ande.
- Den s.k. fyrcällshypotesen (J, E, D, P) motsägs kraftfullt av bokens naturliga disposition och har inget objektivt vetenskapligt stöd.
- Många arkeologiska fynd har efter hand motsagt kritik mot Moses författarskap.

Schematisk översikt, Genesis

I. Inledning 1:1–2:3

II. Tio fortsatta historier (*toledoth*) 2:4–50:26

1. Himlens och jordens fortsatta historia, 2:4–4:26
2. Adams fortsatta historia, 5:1–6:8
3. Noas fortsatta historia, 6:9–9:29
4. Noas söners fortsatta historia, 10:1–11:9
5. Sems fortsatta historia, 11:10–26
6. Teras fortsatta historia, 11:27–25:11
7. Ismaels fortsatta historia, 25:12–18
8. Isaks fortsatta historia, 25:19–35:29
9. Esaus fortsatta historia, 36:1–37:1
10. Jakobs fortsatta historia, 37:2–50:26

Litterära frågor

I. De tio huvudavdelningarna

1. De fem första beskriver urhistorien: det allmänna

2. De fem senare beskriver det särskilda: Guds utvalda folk genom patriarkerna

- tre berättande avsnitt, där den förstfödde förbigås av den som föds senare = vittnesbörd om Guds handlande
  - ★ Abraham och Isak (Ismael förbigås)
  - ★ Isak och Jakob (Esau förbigås)
  - ★ Jakob och Josef (Juda och Josef över bröderna, Efraim över Manasse)
- åtskilda av var sin släkttavla
  - ★ Ismaels släkttavla
  - ★ Esaus släkttavla

Litterära frågor

II. Siffrornas betydelse, några exempel

- 10: fullhetens tal
  - ★ antalet fortsatta historier
  - ★ antalet namn i släktavlorna i kap. 5 och 11
- 7: Guds handlande med världen
  - ★ skapelsedagarna
  - ★ 1:1 har 7 ord på hebreiska
  - ★ 1:2 har 14 ord på hebreiska
  - ★ antalet namn i släktavlan i kap. 4
  - ★ flera variationer i flodberättelsen
  - ★ 70 avkomlingar till Noa i kap. 10
  - ★ sjufaldigt löfte till Abraham

Urhistorien

1. Skapelsen (1:1–2:3)

- Inledning (1:1–2)
- Huvuddel (1:3–31)
- Sammanfattning (2:1–3)

2. Adam och Eva i lustgården (2:4–25)

3. Syndafallet och dess konsekvenser (kap. 3)

4. Syndens snabba tillväxt (4:1–16)

5. Två släkterregister (4:17–5:32)

- Högmödetets släkterregister (4:17–24)
- Dödens släkterregister (4:25–5:32)

6. Syndens omfattning före floden (6:1–8)

Urhistorien

7. Syndafloden (6:9–9:29)

- Förberedelser (6:9–7:10)
- Dom och räddning (7:11–8:19)
  - ★ Vattnet stiger (7:11–24)
  - ★ Vattnet sjunker undan (8:1–19)
- Syndafloedens efterdyningar (8:20–9:29)
  - ★ Ett nytt löfte (8:20–22)
  - ★ Nya förordningar (9:1–7)
  - ★ En ny relation (9:8–17)
  - ★ En ny frestelse (9:18–23)
  - ★ Slutord (9:24–29)

8. Folkens utbredning (10:1–11:26)

- Folkens spridning (kap 10)
- Språkförbistringen (11:1–9)
- Den första semitiska släkttavlan (11:10–26)

Patriarkhistorien

1. Abrahams liv

(11:27–25:11)

- Abrahams bakgrund (11:27–32)
- Abrahams land (kap. 12–14)
- Abrahams folk (kap. 15–24)
- Abrahams sista dagar (25:1–11)

2. Ismaels efterkommande

(25:12–18)

3. Jakobs liv (25:19–35:29)

- Jakob hemma (25:19–27:46)
- Jakob utomlands (kap. 28–30)
- Jakob åter hemma (kap. 31–35)

4. Esaus efterkommande

(36:1–37:1)

5. Josefs liv (37:2–50:26)

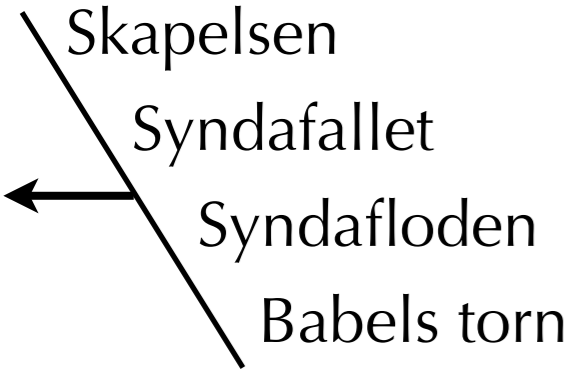
- Josefs karriär (37:2–41:57)
- Jakobs flyttning (kap. 42–47)
- Jakobs sista dagar (48:1–50:14)
- Josefs sista dagar (50:15–15:26)

GT-kronologi

Urhistorien

1 Mos 1–11

Uttåget och erövringen

2–5 Mos; Jos

Det delade kungariket

Patriarkhistorien

1 Mos 12–50

Mose föds
(1526)

Uttåget
(1446)

Nordriket
faller
(722)

f.Kr.

Domartiden

Dom–1 Sam 9

Jakobs familj till Egypten
(1876)

Josef såld till Egypten
(1898)

Jakob och Esau föds
(2006)

Abram flyttar till Kanaan
(2091)

Abrams födelse
(2166)

Salomo
(970–930)

David
(1010–970)

Saul
(1050–1010)

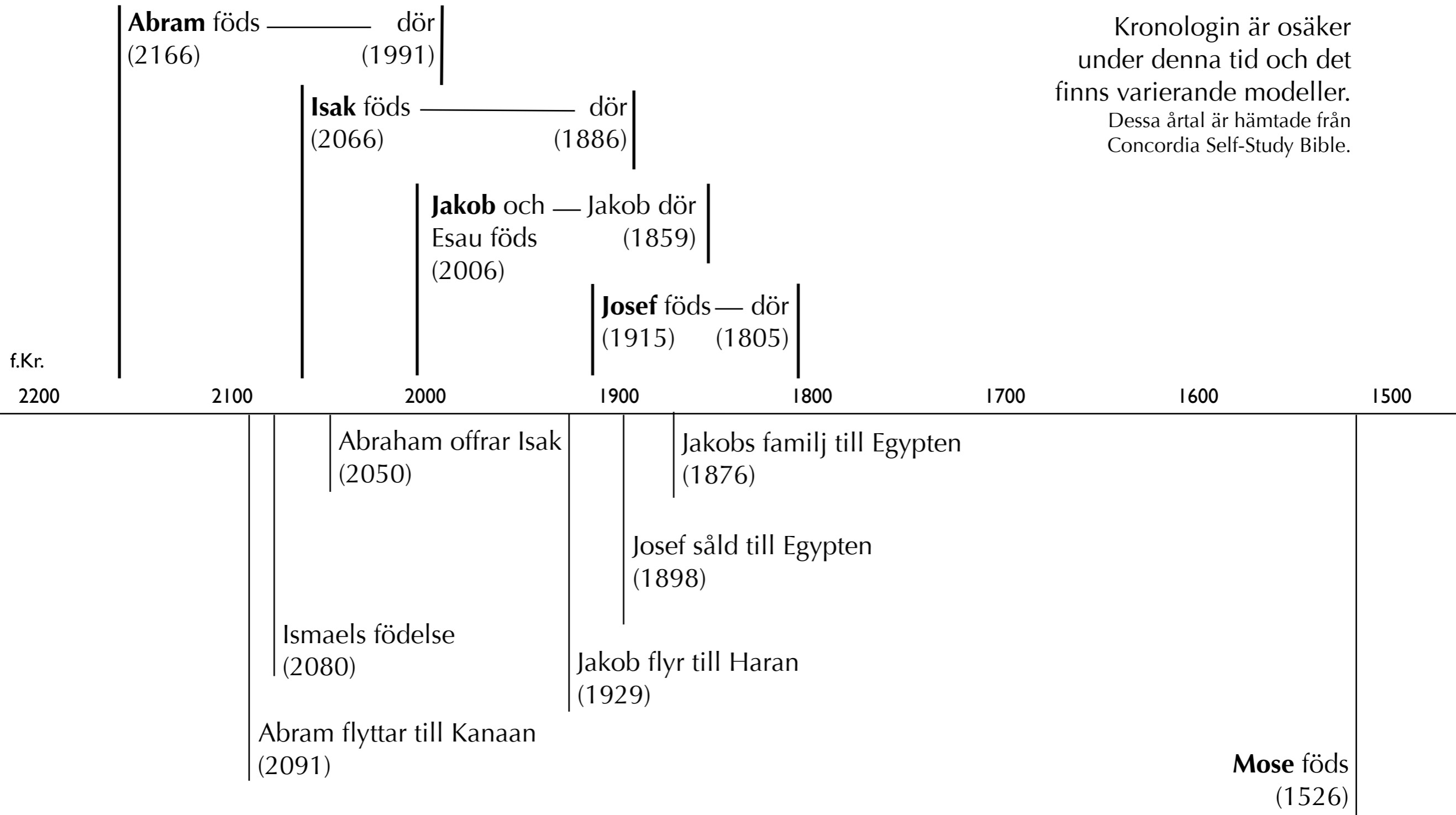
Exilen
(605–538)

Förenade kungariket

Kronologin är osäker under denna tid och det finns varierande modeller.

Dessa årtal är hämtade från Concordia Self-Study Bible.

Patriarkhistorien

Skapelsedagarna

- **Ingress, 1:1–2**
- **Dag 1: Ljus skiljs från mörker, 1:3–5**
- **Dag 2: Himlavalvet, 1:6–8**
- **Dag 3: Hav och land, växter, 1:9–13**
- **Dag 4: Solen, månen och stjärnorna, 1:14–19**
- **Dag 5: Vattendjur, fåglar, 1:20–23**
- **Dag 6: Boskapsdjur, kräldjur, vilda djur; människan, 1:24–31**
- **Dag 7: Vilodag, 2:1–3**

I begynnelsen

I. Vad fanns före skapelsen?

1. Vårt tidsbegrepp kan inte svara på den frågan.
2. Ps 90:2, "från evighet till evighet"

II. Johannesprologen

1. "I begynnelsen var Ordet"

III. Kolosserbrevet

1. 1:16: i, genom, till
2. 1:18: huvudet, begynnelsen, förstfödde, främste

I begynnelsen skapade Gud

- I. Gud, hebr. *Elohim*, står i pluralform, men verbet är singularis – treenigheten!?
- II. Hebr. *bara* = skapa (ur intet)
  1. kan endast ha Gud som subjekt
  2. används endast vid tre tillfällen:
    - då Gud skapar materien, 1:1
    - då Gud skapar djuren i vattnet och luften, 1:21
    - då Gud skapar människan, 1:27
  3. I andra fall används *asah* = preparera, göra, dana

... himlarna och jorden

I. Pluralform: himlarna

1. används ofta om det som är mycket stort
2. några anser att det antyder olika nivåer

II. När skapades jorden?

1. den s.k. *gapteorin* räknar med en lång tid från v1 till skapelseveckan, ofta också en tidig katastrof
2. problem: skulle lidande och död ha funnits före syndafallet?
3. onödig teori: många fakta tyder på en ung jord

Kan jorden vara ung?

I. Grunder för idén om en gammal jord

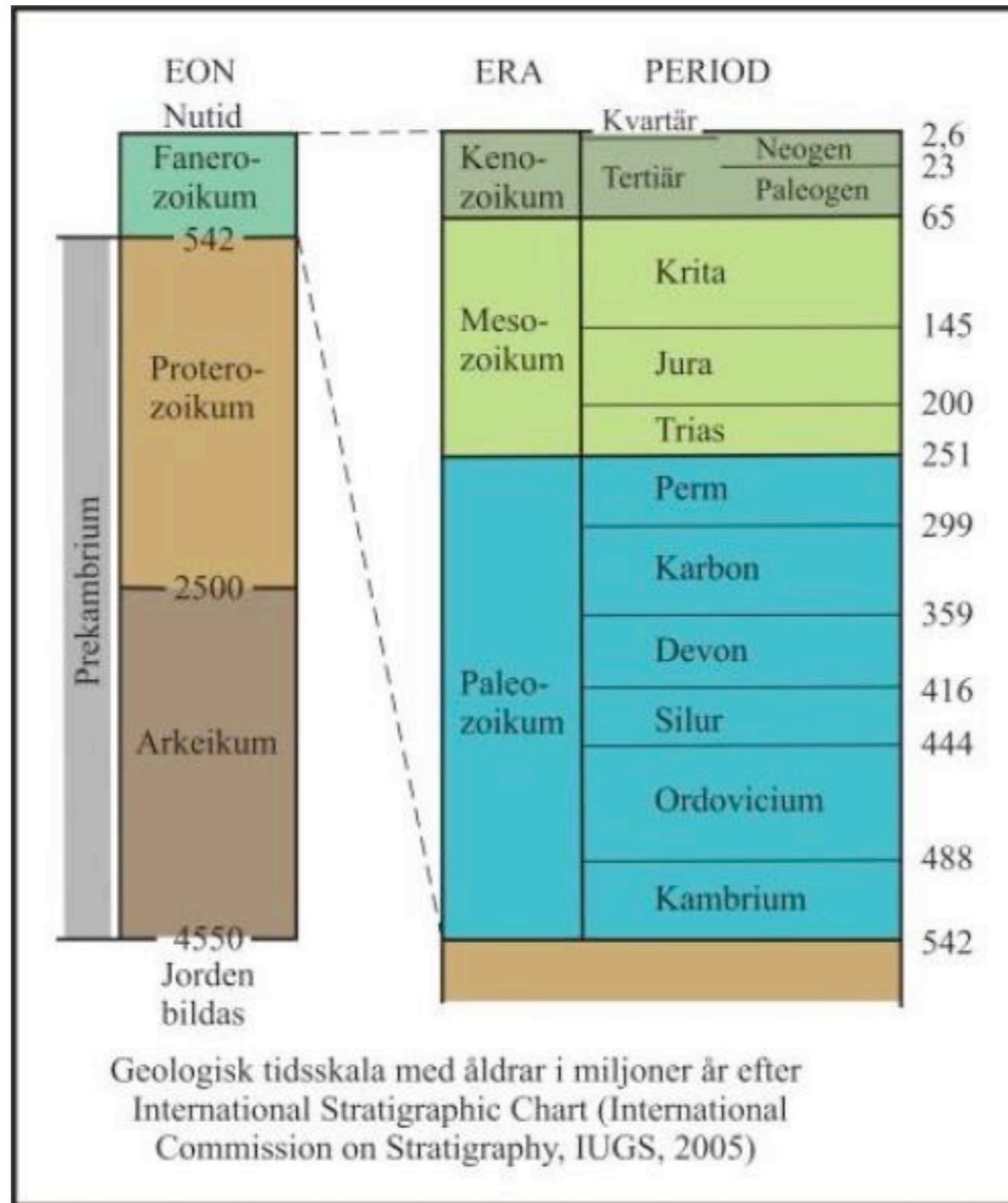
1. dogmatisk vetenskapsidé: nuet är forntidens nyckel (uniformism)
2. radiometriska metoder bygger på denna idé
3. cirkelbevisning

II. Argument för en ung jord

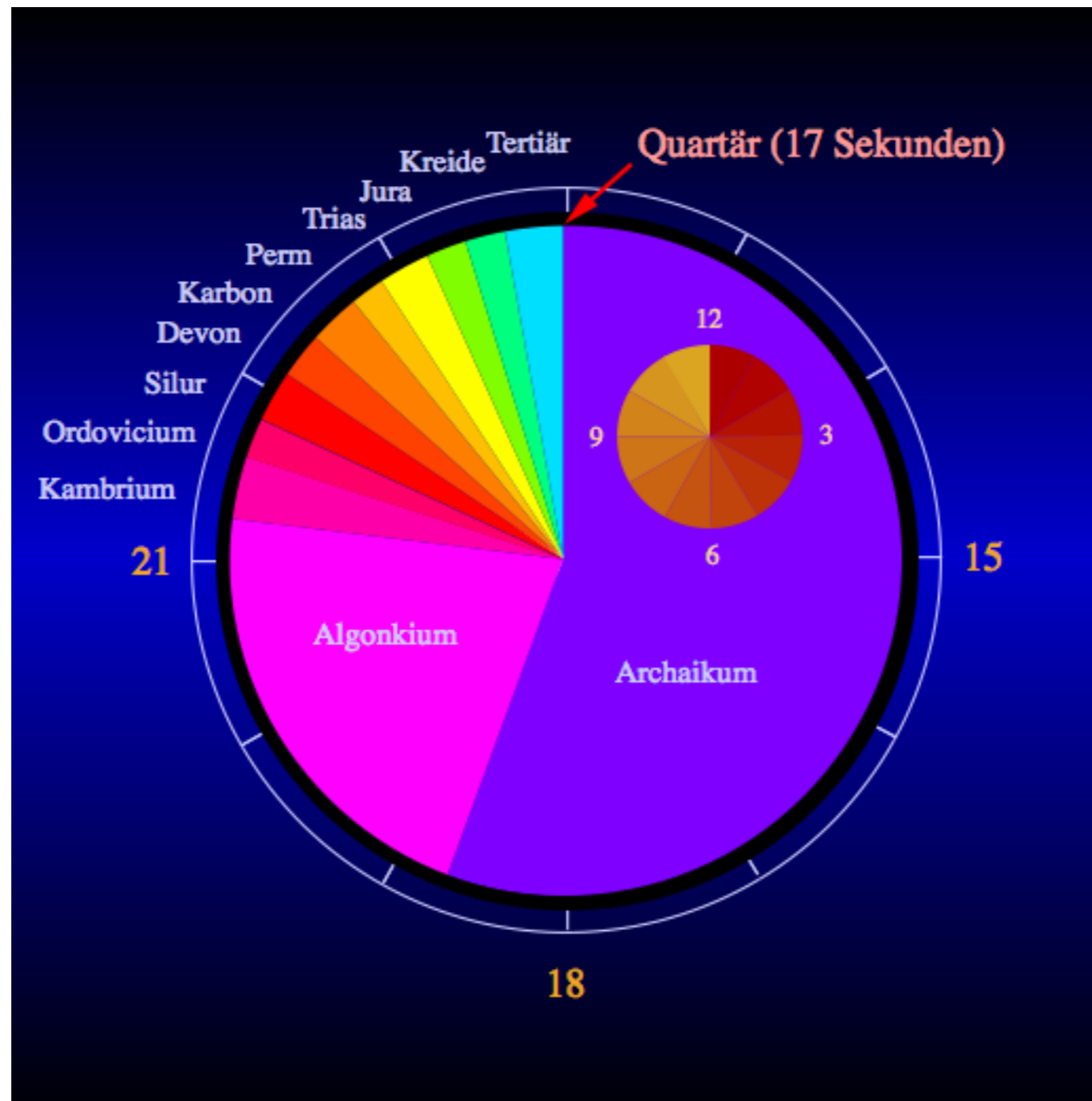
1. Bibelns släktregister (dock inte fullständiga)
2. erosion och sediment
3. havens salthalt
4. jordens magnetfält

Den geologiska tidsskalan

Den geologiska tidsskalan

Den geologiska tidsskalan framställd som ett dygn. Den äldsta eonen brukar med en term kallas prekambrium och upptar över 21 timmar av dygnet. Kvartär antas ha börjat för 2,6 miljoner år sedan och innehåller istiderna.

Guds Ande svävade över vattnet

I. Vattnet har en viktig roll

II. Bibel 2000: "en gudsvind svepte fram"

1. hebr "*ruach*" betyder både vind och ande
2. *ruach Elohim* betyder alltid Guds Ande
3. B2000 räknar med ett kaostillstånd före skapelsen enl. modell från andra skapelseberättelser
4. Verbet *riches* finns bara på ett annat ställe: 5 Mos 32:11, och anger där hur örnen svävar
5. Se vidare

www.logosmappen.net/uppbyggelse/bibellit/se/se1.htm

Dag 1

I. Gud sade – i begynnelsen var Ordet

1. Alla personer i Treenigheten samverkade

II. Vad var ljuset innan solen skapades?

1. Alternativa hypoteser:

- Gud själv skötte ljuset, jfr Upp 22:5
- Väteplasma
- Ljuset blev synligt från jorden först på dag 4

III. Vad betyder "dag"?

1. *Jom* med räkneord anger alltid 24-timmarsdygn
2. "day-age"-teorin söker förena skapelseberättelsen med geologins långa perioder

Det blev afton och morgon

I. Ljus och mörker

1. Ljuset kom under "dag ett", därefter lät Gud mörkret komma tillbaka, men begränsat.
2. Nästa dag inleddes när ljuset återkom.

II. Den första dagen var unik

1. Andra ord: "*dag ett*" – antyder att dagen inte har någon motsvarighet i världshistorien

III. Skapelseveckan är unik

1. judarna räknar dagarna från kväll till kväll
2. "normal" tid börjar när människan skapas

Dag 2

I. Gud fördelar vattnet genom ett valv

II. Vad är "himmel"? Alternativ:

1. den blå himmelskupolen
2. atmosfären
3. rymden

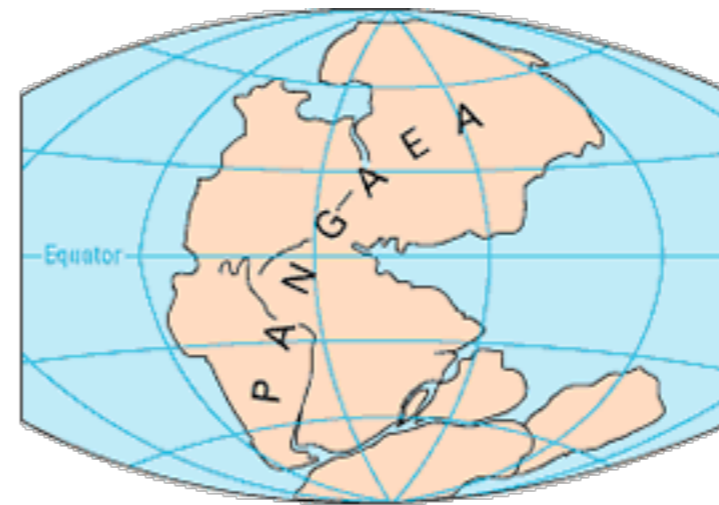
III. Vattnet ovan valvet, hypoteser:

1. vattenmassor i rymden
2. ånghölje
  - förklarar många iakttagelser: växthuseffekt, inversion (I Mos 2:5)

Dag 3

- I. Två faser: först färdigställs bostaden, sedan läggs mattan (växterna)
- II. Superkontinenten: *Pangea*

PERMIAN
225 million years ago

TRIASSIC
200 million years ago

JURASSIC
135 million years ago

CRETACEOUS
65 million years ago

PRESENT DAY

Växtriket

I. Ca 375 000 olika arter, 10–15 huvudgrupper utan egentliga mellanformer

II. Tre hebreiska ord:

1. grönska (*däshä*)
2. fröbärande örter (*esäb*)
3. fruktträd (*ets*)

III. Två utmärkande egenskaper, förberedda för människan:

1. ändamålsenlighet
2. skönhet

Dag 4

I. Universums skapelse: hur länge sedan?

1. många kosmologiska teorier, de flesta utgår från ett gammalt universum
2. expansion
3. tidsdilationen: tiden påverkas av gravitationen
4. är jorden (Vintergatan) trots allt i centrum?
5. möjligt att kombinera bibeltrohet med ett vetenskapligt arbetssätt

Relativt tidsbegrepp?

I. Utgångspunkt: Einsteins relativitetsteori

1. Tidsdilationen: långsammare klocka vid större gravitation

II. Hypotes för samsyn dagar–miljarder år

- Förhållandet mellan skapelsetid : idag: 1:1 000 000 000 000
- $1\,000\,000\,000\,000 \text{ (d)} / 365 \approx 16\,000\,000\,000 \text{ (år)}$
  - ★ dag 1: 8 000 000 000
  - ★ dag 2: 4 000 000 000
  - ★ dag 3: 2 000 000 000
  - ★ dag 4: 1 000 000 000
  - ★ dag 5: 500 000 000
  - ★ dag 6: 250 000 000
  - ★ summering: 15 750 000 000 $\approx$ uppskattad ålder för universum

Dag 5

I. Artbeskrivningen avviker från evolutionsläran:

1. alla levande varelser som rör sig i vattnet

- även simmande däggdjur och ödlor

2. alla bevingade fåglar

- även flygande däggdjur och ödlor

II. Efter deras slag (hebr. *min*)

1. tre gånger för växter, sju gånger för djuren

2. ett "slag" (grundtyp) kan innehålla tusentals arter efter nutida taxonomi (släkte eller familj)

Variation och urval

I. Variation finns inom grundtyper

1. "mikroevolution"
2. ex: människoraser, hunddjur

II. Naturligt urval

1. eliminerar skadliga mutationer
2. inte nyskapande

Dag 6

I. Tre huvudgrupper av djur:

1. vatten- och luftdjur skapades dag 5
2. landdjur dag 6

II. Landdjur: boskapsdjur, kräldjur, vilda djur

1. boskapsdjuren är inte tämjda vilddjur
2. svårt att avgöra gräns mellan kräldjur och vilda djur

Människans skapelse

I. Bara en art – inte "efter deras slag"

1. lika värde inbördes

2. artskild från djuren

- skapas sist, allt är ordnat för det
- skapas med en särskild åtgärd, inte bara genom ord
- hela Treenigheten är engagerad
- uppdrag att råda över den övriga skapelsen
- skapelseverbet "bara": ur intet
- skapad till Guds avbild

3. man och kvinna

- tillsammans Guds avbild, samverkan i uppdraget

Den goda skapelsen

I. Gud såg på *allt* ... det var *mycket* gott

II. Ingen död fanns i skapelsen

1. avgörande skillnad från evolutionsläran

2. människan skulle leva av växtriket (biologiskt liv tillskrivs i Bibeln djur med blod, inte växter)

- 3 Mos 17:11

3. rovdjur fanns tydligen inte före syndafloden

4. produkter från boskapsdjuren var tillgängliga

